

RABHADH

CAITHFEAR an Ceistpháipéar seo a thabhairt ar ais le do fhreagarleabha(i)r ag deireadh an Scrúdaithe, nó caillfear marcanna.

Scríobh do Scrúduimhir anseo ⇒

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ NA hARDTEISTIMÉIREACHTA, 2017

EACNAMAÍOCHT – ARDLEIBHÉAL

(400 marc)

DÉ CÉADAON 21 MEITHEAMH - MAIDIN 9:30 – 12:00

Freagair **sé** cheist as Roinn A agus **ceithre** cheist as Roinn B.

ROINN A (100 marc)

Freagair **sé** cinn de na **naoi** gceist ghearrfhreagra sna spásanna atá ann dóibh.

ROINN B (300 marc)

Freagair **ceithre** cheist.

Scríobh na freagraí i do fhreagarleabha(i)r.

Ná scríobh freagraí Roinn B ar an gceistpháipéar seo.

Tá na ceisteanna ar fad ar aon mharc (75 marc).

Tabhair faoi deara go bhfuil fo-ranna sna ceisteanna.

NÁ DEARMAD AN CEISTPHÁIPÉAR SEO A THABHAIRT AR AIS LEIS AN/NA
(bh)FREAGARLEABHA(I)R A ÚSÁIDTEAR CHUN NA CEISTEANNA I ROINN B A FHREAGAIRT

ROINN A (100 marc)

Freagair **sé** cinn de na **naoi** gceist ghearrfhreagra sna spásanna atá ann dóibh.

1. Tá brú ar rialtas na hÉireann leibhéil an phá san earnáil phoiblí a thabhairt ar ais go dtí na leibhéil a bhí ann roimh an ngéarchéim airgeadais. Tabhair breac-chuntas ar **dhá** dheischostas do gheilleagar na hÉireann a bhaineann leis an athchóiriú seo.

(i) _____

(ii) _____

(16 mharc)

2. Cuir in iúl le tic (✓) cé acu **FÍOR** nó **BRÉAGACH** atá gach ceann de na ráitis seo a leanas.

RÁITEAS	FÍOR	BRÉAGACH
Áirítear oibrithe páirtaimseartha mar chuid den lucht saothair.		
Is é is quasi-chíos ann ná cíós eacnamaíoch a shaothraíonn toisc táirgeachta san fhadtéarma.		
Éiríonn luach margaidh banna atá ann cheana féin má thiteann ráta an úis.		
Ciallaíonn Fairsingiú Caipitil go bhfuil an stoc caipitiúil agus an lucht saothair ag méadú ar an ráta céanna.		

(16 mharc)

3. (a) Déan idirdhealú idir Cáin Dhíreach agus Cáin Indíreach **agus** luaigh sampla **amháin** de gach ceann acu.

(b) Cén fáth a gceaptar uaireanta go bhfuil Cánacha Indíreacha éagothromasach? _____

(16 mharc)

ROINN A (ar leanúint)

4. Luaigh **trí** theorainn le cumhacht na mbanc chun creidmheas a chruthú.

- (i) _____
- (ii) _____
- (iii) _____

(16 mharc)

5. Nuair a nochtadh pleananna le haghaidh 'Brexit' tharla 'splanc-chliseadh' inar thit luach an Phuint Steirling (£) go géar i gcoinne an Euro (€).

Luaigh agus mínigh **dhá** iarmhairt eacnamaíochta a d'fhéadfadh a bheith ag an staid thuas ar Gheilleagar na hÉireann.

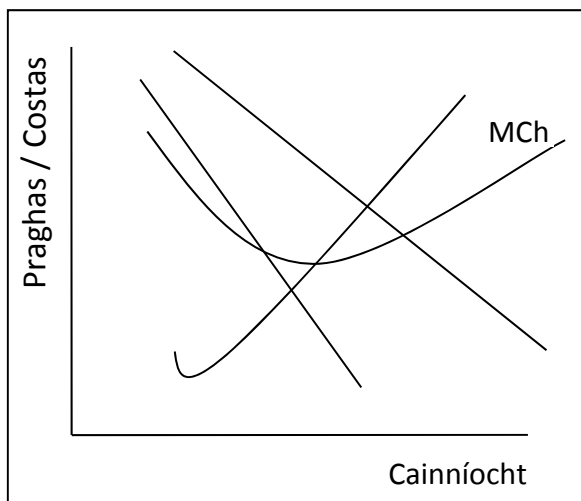
- (i) _____

- (ii) _____

(16 mharc)

6. Taispeánann an léaráid thíos gnólacht atá ag feidhmiú faoi choinníollacha na **Monaplachta**.

(a) Cuir lipéid ar na línte/cuair ar an léaráid agus (b) bain úsáid as an léaráid chun **staid chothromaíochta fhadtréimhseach** gnólacht atá i Monaplacht a mhíniú.

Míniú:

- (i) _____
- (ii) _____
- (iii) _____
- (iv) _____

(17 marc)

ROINN A (ar leanúint)

7. (a) Ceannaíonn tomhaltóir 80 aonad d'Earra A nuair a chosnaíonn Earra B €100. Nuair a thiteann praghas Earra B go €90 (fad a fhanann praghas Earra A gan athrú), ceannaíonn an tomhaltóir 120 aonad d'Earra A. Ag baint úsáide duit as an bhfoirmle chuí, ríomh trasleasteachas an éilimh ar Earra A i gcás an tomhaltóra sin. **(Taispeáin do chuid oibre.)**

Do Chuid Oibre:

Freagra:

- (b) An bhfuil Earra A ina earra ionaid **nó** ina earra comhlántach d'Earra B? Mínigh do fhreagra.

(17 marc)

8. Mínigh an dóigh a bhféadfadh na cuspóirí seo a leanas i bpolasaí an Rialtais teacht salach ar a chéile.

Fás geilleagrach *versus* cothromaíocht i gComhardú na nÁocaíochtaí: _____

Fás geilleagrach *versus* Polasaí Sóisialta Cóir: _____

(17 marc)

9. Tá rialtas na hÉireann ag smaoineamh ar tháillí teagaisc faoi choinne an oideachais tríú-leibhéil a thabhairt ar ais. Tabhair breac-chuntas ar bhuntáiste eacnamaíochta **amháin** agus ar mhíbhuntáiste eacnamaíochta **amháin** don gheilleagar a d'fhéadfadh a bheith ag roinnt leis seo:

Buntáiste eacnamaíochta: _____

Míbhuntáiste eacnamaíochta: _____

(17 marc)

Ná dearmad an ceistpháipéar seo a thabhairt ar ais leis an/na (bh)freagarleabha(i)r a úsáidtear chun na ceisteanna i Roinn B a fhreagairt

ROINN B (300 marc)

Freagair **ceithre** cheist.

Scríobh na freagraí i do fhreagarleabha(i)r.

Ná scríobh freagraí Roinn B ar an gceistpháipéar seo.

Tá na ceisteanna ar fad ar aon mharc (75 marc).

Tabhair faoi deara go bhfuil fo-ranna sna ceisteanna.

1. (a) I gcás aon **dá cheann** díobh seo a leanas déan idirdhealú idir na coincheapa.
- (i) Dlí an Éilimh *agus* Dlí an tSoláthair.
 - (ii) Barrachas an Tomhaltóra *agus* Barrachas an Táirgeora.
 - (iii) Éileamh díortha agus Comhéileamh. [25]
- (b) Cuir i gcás go bhfuil an margadh faoi choinne carranna leictreacha i gcothromaíocht. Déan cur síos, le cuidiú léaráide **ar leith i ngach cás**, na slite is dócha a rachadh na cúinsí seo a leanas sa mhargadh i bhfeidhm ar staid na cothromaíochta i gcás carranna leictreacha.
- (i) Nuálaíocht teicneolaíochta i bpróiseas táirgthe carranna leictreacha.
 - (ii) Tá súil le hardú sula fada ar mhótarcháin ar charranna a bhfuil inneall peitрил iontu.
 - (iii) Ardaíonn an rialtas na fóirdheontais ar an iompar poiblí, rud a laghdaíonn na praghsanna do chomaitéirí. [30]
- (c) *Is é an meánchíos míosúil ar ionaid chónaithe phríobháideacha in Éirinn ná €1,078.*
(Foinse: *Daft.ie* 2016)
- (i) Cuir i gcás gurb é €1,078 **leibhéal cothromaíochta** an mheánchíos mhíosúil. Taispeáin ar léaráid amháin, an tionchar a bheadh aige ar an margadh dá dtabharfadh Rialtas na hÉireann rialú cíosa isteach a leagfadh síos uas-chíos de €715.
 - (ii) Déan plé ar na hiarmhairtí eacnamaíochta is dócha a bheadh ag a leithéid de rialú cíosa (i.e. buaicphraghas ar chostas cíosa) do mhargadh na n-ionad cónaithe ar cíos in Éirinn. [20]
- [75 marc]
2. (a) (i) Taispeáin, le cuidiú **dhá** léaráid lipéadaithe ar leith, staid chothromaíochta **ghearrthréimhseach** agus staid chothromaíochta **fhadtréimhseach** gnólachta atá in **iomaíocht fhoirfe** agus atá ag uasmhéadú a bhrabúis.
- (ii) Déan comparáid, faoi na ceannteidil seo a leanas, idir staid chothromaíochta gearrthréimhseach agus staid chothromaíochta fhadtréimhseach gnólachta atá in iomaíocht fhoirfe:
- Praghas agus Aschur
 - Brabús
 - Éifeachtúlacht. [35]
- (b) Taispeánann an tábla thíos sonraí gnólachta atá i gcothromaíocht in iomaíocht fhoirfe.
Meánioncam (€)	Meánchostas Athraitheach (€)	Meánchostas Iomlán (€)
50	40	60
- (i) Agus tú ag tarraingt ar a bhfuil ar eolas agat faoin iomaíocht fhoirfe, céard é an t-ioncam imeallach a thuilleann an gnólacht seo? Mínigh do fhreagra.
- (ii) Ar chóir don ghnólacht seo leanúint ar aghaidh i mbun gnó? Mínigh do fhreagra. [20]
- (c) Thuairiscigh Bord Bia go bhfuil luach iomlán mhargadh an Bhia Ceardaí ag fás go láidir, agus dá bharr sin go bhfuil tuilleadh gnólachtaí ag dul leis an tionscal. (Is é an sainmhíniú atá ag Bord Bia ar Bhia Ceardaí ná “bia ardcháilíochta sainiúil a tháirgtear ina chainníochtaí beaga,” e.g. cáis feirme, arán, etc.)
- (i) Luaigh an struchtúr margaidh is fearr a léiríonn an staid seo. Tabhair cúiseanna le do fhreagra.
 - (ii) Mínigh an cruth atá ar chuar éilimh gnólachta sa struchtúr margaidh seo. [20]
- [75 marc]

3. (a) Taispeánann an tábla thíos aschur agus costas iomlán gnólachta atá ag táirgeadh cluasán gan sreang. Gearrann an gnólacht €13 ar gach aonad aschuir. Bain úsáid as an tábla seo chun na ceisteanna seo a leanas a fhreagairt. **(Taispeáin do chuid oibre.)**

Aschur (aonaid)	0	1,000	2,000	3,000	4,000	5,000	6,000
Costas iomlán (€)	5,000	13,000	18,000	24,000	32,000	45,000	60,000

- (i) Ríomh an **costas seasta** agus an **costas athraitheach** nuair a tháirgtear 3,000 aonad aschuir.
- (ii) Ríomh an **meánchostas athraitheach** nuair a tháirgtear 5,000 aonad aschuir.
- (iii) Ríomh an brabús iomlán má dhíoltar 4,000 aonad.
- (iv) Bain úsáid as na sonraí sa tábla thuas, agus tarraing graf **amháin** a thaispeánfaidh **meánchostas** agus **costas imeallach** an ghnólachta. Cuir na lipéid MCh agus CI orthu. (Is ceadmhach grafpháipéar a úsáid.)

[30]

- (b) (i) Mínigh an téarma **Éifeachtúlacht Imeallach an Chaipitil** (ÉIC).
- (ii) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** chúis a d'fhéadfadh a bheith le titim san ÉIC.

[20]

- (c) (i) Mínigh le cuidiú léaráide Táirge Imeallach Ioncaim an t**Saothair** (MRP_L i mBéarla).
- (ii) Déan plé ar na cúiseanna **nach mbeadh** MRP_L ina mhodh oiriúnach le cúrsaí pá a shocrú san earnáil phoiblí.

[25]

[75 marc]

4. (a) (i) *Is modh amháin é modh an aschuir chun loncam Náisiúnta a ríomh.* Tabhair breac-chuntas ar **dhá mhodh eile** a úsáidtear chun loncam Náisiúnta a ríomh.
- (ii) Déan cur síos ar fhadhb an 'chomhairimh dhúbailte' nuair a bhítear ag tiomsú staitisticí an loncaim Náisiúnta.

[20]

- (b) (i) Mínigh, le cuidiú léaráide, **Sreabhadh Ciorclach an Ioncaim** i ngeilleagar oscailte.
- (ii) Tabhair breac-chuntas ar an tionchar ba chóir a bheith ag **gach ceann** de na polasaithe seo a leanas as Cáinainéis 2017 ar Shreabhadh Ciorclach an Ioncaim.
- Méadú €4.5 billiún sa chaiteachas caipitiúil ar thionscadail bóithre agus iarnróid.
 - Laghdú ar mhéid an mhuirir shóisialta uilíoch (MSU) nach mór d'oibrithe a íoc.

[35]

- (c) *Ríomh an POS gur tháinig méadú 26.3% ar OTI na hÉireann in 2015. Bhí na saineolaithe d'aon tuairim gur rómheastachán ar an bhfíor-OTI a bhí ann, bíodh is gur ríomhadh an figiúr de réir modhanna faofa.*

- (i) Déan cur síos ar **thrí** úsáid a bhaintear as staitisticí an loncaim Náisiúnta atá ag tír.
- (ii) Tabhair breac-chuntas ar impleacht eacnamaíochta **amháin** do Rialtas na hÉireann a bhaineann le rómheastachán ar OTI a úsáid.

[20]

[75 marc]

5. (a) (i) Déan idirdhealú idir na coincheapa **Buntáiste Absalóideach** agus **Buntáiste Comparáideach** maidir le trádáil idirnáisiúnta. Bain úsáid as sampla chun tacú le do fhreagra.
- (ii) Luaigh agus mínigh cúiseanna a bhféadfadh tír amháin a bheith níos fearr ná tír eile ag táirgeadh earra áirithe. [30]

(b) *In “Economic Development”, an staidéar a scríobh sé i 1958, d’áitigh T. K. Whitaker ar Rialtas na hÉireann stopadh de bheith ag dul ar foscadh ‘taobh thiar de bhac cosantais’ agus ina ionad sin glacadh le dúshlán na saorthrádála.*

- (i) Déan cur síos ar **dhá** bheart cosantais sa trádáil.
- (ii) Déan plé ar na hargóintí eacnamaíochta i **bhfabhar** agus **in éadan** rialtas bearta cosantais a thabhairt isteach sa trádáil chun ‘naithionscail’ a chosaint. [25]
- (c) Taispeánann an tábla thíos **téarmaí trádála** na hÉireann i m blianta roghnaithe. (2010 - An Bhonnbhliain)

Bliain	Innéacs Phraghsanna na nEaspórtálacha	Innéacs Phraghsanna na nIompórtálacha	Téarmaí Trádála
2010	100	100	100
2011	96.6	98.7	?
2015	106.8	100.3	106.5

(Foinse: POS, Earraí Easpórtála agus Iompórtála, Foilsithe Lúnasa 2016)

- (i) Mínigh an frása **téarmaí trádála**.
- (ii) Ríomh téarmaí trádála 2011 ó na sonraí sa tábla thuas. **(Taispeáin do chuid oibre.)**
- (iii) Tabhair breac-chuntas ar na hiarmhairtí do gheilleagar na hÉireann a d’fhéadfadh a bheith ag baint leis an ngluaiseacht atá léirithe i dTéarmaí Trádála 2015, i gcomparáid leis an mbonnbhliain 2010. [20]

[75 marc]

6. (a) (i) Mínigh go hachomair an dóigh a ríomhtar Innéacs Phraghsanna na dTomhaltóirí (IPT).
- (ii) Déan plé ar **thrí** theorainn a d’fhéadfadh a bheith leis an IPT mar thomhas cruinn ar athruithe sa chostas maireachtála in Éirinn. [20]

- (b) (i) Sainmhínigh na téarmaí **boilsciú de bharr tharraingt an éilimh** agus **boilsciú de bharr costbhrú**.
- (ii) *Idir 2013 agus 2016, bhí ráta boilscithe na hÉireann ar 0%, nó gar dó.* An bhfuil ráta boilscithe chomh híseal leis sin maith nó olc (a) do theaghlaigh agus (b) do ghnólachtaí? Mínigh do fhreagra i **ngach** cás.
- (iii) Tabhair breac-chuntas ar an dóigh a bhféadfadh athruithe i bpolasaí airgeadaíochta an Bhainc Cheannais Eorpaigh (BCE) dul i gcion ar an ráta boilscithe. [30]

(c) *“Ón uair a bhí an lag trá ann go luath in 2013, tá méadú 49.1% ar phraghsanna na réadmhaoine cónaithe go náisiúnta.”*

(Foinse: POS, Praghasinnéacs na Réadmhaoine Cónaithe, Deireadh Mí na Nollag 2016)

- (i) Luaigh agus mínigh **trí** thoisc ba chúis le méadú suntasach ar phraghas na réadmhaoine cónaithe ó 2013 anall.
- (ii) Déan plé ar **dhá** iarmhairt eacnamaíochta a d’fhéadfadh a bheith ag baint leis an gcúinse thuas.

[25]

[75 marc]

7. (a) Mínigh na téarmaí seo a leanas:

- Fiachas Náisiúnta
- Polasaí Fioscach
- Easnamh sa Bhuiséad
- Seachaint Cánach.

[20]

(b) *Is é atá sa Phlean Leathanbhanda Náisiúnta ná tiomantas an rialtais leathanbhanda ardluais a thabhairt go dtí gach teach cónaithe agus gnó faoin tuath in Éirinn in imeacht na gcúig bliana atá romhainn. I mí Iúil 2016, d'fhógair an rialtas go ndéanfaí an bonneagar náisiúnta seo a phríobháidiú nuair a bheidh sé tógtha.*

(i) Mínigh an téarma **príobháidiú**.

(ii) Agus tú ag tagairt d'aon sampla as Éirinn, luaigh agus mínigh na hargóintí eacnamaíochta i bhfabhar **agus** in éadan an phríobháidithe. [30]

(c) Tabhair breac-chuntas ar na príomhsmaointe a chuir aon **triúr** de na heacnamaithe seo a leanas leis an smaointeoireacht i gcúrsaí eacnamaíochta:

- (i) Adam Smith
- (ii) Milton Friedman
- (iii) Karl Marx
- (iv) Thomas Robert Malthus
- (v) John Maynard Keynes.

[25]

[75 marc]

8. (a) Baineann an t-eolas thíos le sonraí a tógadh as Daonáireamh na hÉireann.

Daonra (2011)	Daonra (2016)	An Méadú Nádúrtha (2011 -2016)	Imirce Ghlan
4,588,252	4,757,976	198,282	?

(Foinse: POS, Daonáireamh 2016: Réamhthuarascáil)

(i) Mínigh na téarmaí **méadú nádúrtha** agus **imirce ghlan**.

(ii) Agus tú ag baint úsáide as na sonraí thuas, ríomh an imirce ghlan idir 2011 agus 2016.
(Taispeáin do chuid oibre.)

(iii) Luaigh agus mínigh **trí** chúis a n-imíonn daoine as Éirinn ar imirce. [30]

(b) *Léirigh Daonáireamh na hÉireann in 2016 gur fhás an daonra ó 2011 i leith agus go bhfuil sé os cionn 4.7 milliún anois.*

Déan plé ar na hiarmhairtí eacnamaíochta a ghabhann le daonra na hÉireann a bheith ag méadú. [25]

(c) *I mí na Nollag 2016, d'oscail an Banc Eorpach Infheistíochta buanoifig i mBaile Átha Cliath. Tá aontaithe acu iasacht a sholáthar don Ghníomhaireacht Airgeadais do Thithe in Éirinn chun tionscadal mór de thithíocht shóisialta a mhaoiniú in Éirinn.*

Déan plé ar na sochair shóisialta **agus** na sochair eacnamaíochta atá ag gabháil le hinfheistíocht sa tithíocht shóisialta in Éirinn. [20]

[75 marc]

Ná dearmad an ceistpháipéar seo a thabhairt ar ais leis an/na (bh)freagarleabha(i)r a úsáidtear chun na ceisteanna i Roinn B a fhreagairt.